

Retrospectivă asupra Conferinței în antecamera postdezvoltării: concepții, lupte sociale și patrimoniu la ora actuală, 12–13 aprilie 2021

Conferința „În antecamera postmodernității: concepții, lupte sociale și patrimoniu la ora actuală” a fost organizată de către Institutul de Sociologie al Academiei Române și Muzeul Național al Țăranului Român pentru a oferi un loc de întâlnire și de dialog specialiștilor interesați în studierea efectelor generate de dezvoltarea intensivă centrată pe profit asupra patrimoniului, mediului și societății. Conferința s-a desfășurat în 12–13 aprilie 2021; la lucrările celor două zile de discuții a fost înscris un număr de șaisprezece comunicări, prezentate în format exclusiv online, în limbile engleză, franceză și română. Au participat cu comunicări cercetători și tineri doctoranzi din Franța, Turcia, Rusia și, evident, România; conferința a fost o foarte bună ocazie de a verifica atât compatibilitatea de vederi dintre cei care au susținut comunicările, cât și diferențele de abordare, care însă au reliefat mai degrabă aspectele complementare ale cercetărilor participanților.

Ideea conferinței a pornit de la un fond de problematizare complex. Încă de la începuturile capitalismului, industrializarea a generat intervenții majore în planul vieții materiale și spirituale a colectivităților omenești, configurând un tip de societate aparte, în care componentele sociale au fost rescrise și reorânduite în baza unor concepții noi despre ordine și finalitate socială, tradiție și schimbare. La mijlocul secolului al XX-lea, termenul de *dezvoltare* a coagulat această concepție nouă despre lume și istorie. Ca urmare, acest tip de societate, cu structura sa socială, organizarea, figurile sale sociale, ierarhia și imaginarul său despre progresul tehnologic au servit ca model societăților progresiste (atât comuniste, cât și capitaliste).

Astăzi, știm că acest mod de exploatare a naturii a adus imense prejudicii planetei și a determinat apariția unei ere geologice, *antropocenul*, în care activitatea umană nu mai permite mediului înconjurător să se mențină ca ecosistem. Impactul în planul social tinde să fie catastrofal; pe termen foarte scurt, în joc este chiar supraviețuirea speciei umane. Pandemia de COVID-19 atestă și ea acest lucru: gravitatea situației este evidentă azi și, la orizont, se profilează spectrul „unei planete în stare febrilă, locuită de oameni febrili”, ca să reluăm expresia lui Andreas Malm. De aceea este important să înțelegem reșezările care sunt în curs, mai ales cu privire la multiplicarea catastrofelor naturale, a mișcărilor de stradă și a celor de conservare a ordinii actuale, dar și alternativele teoretice și practice pe care lumea socială le are la îndemână pentru a rezolva criza în care se găsește.

Obiectivul conferinței a fost acela de a problematiza această situație nouă în jurul a trei axe:

Prima se referă la **gândirea alternativă**. Autodistrugerea sistemului capitalist, cu angrenarea în acest proces a deteriorării naturii și speciei umane a fost de multă vreme sesizată de mai mulți autori care nu au fost preluați în dezbaterile teoretice *mainstream*. Putem să-i evocăm aici mai ales pe André Gorz și pe Nicholas Georgescu-Roegen. Organizatorii conferinței au considerat că este nevoie să revenim asupra moștenirii lăsate de acești autori și să descoperim astfel puncte de vedere teoretice alternative la gândirea *mainstream* actuală, centrată pe ideea capitalismului și a dezvoltării drept unică alternativă.

A doua axă privește mișcările sociale și politice, în particular cele aflate în legătură cu problemele de mediu. La scară planetară, emergența unor **mișcări globale**, ca *Extinction rebellion*, și multiplicarea *Zonelor de autonomie temporară* trebuie să fie înțeleasă în sensul transformărilor

contemporane ale societății civile. În România, mișcarea „Salvați Roșia Montană” este un astfel de exemplu extrem de interesant. Dimpotrivă, forțe conservatoare se opun acestor schimbări: companii multinaționale, state sau mari fundații filantropice. Analiza acestei noi situații care se profilează este extrem de importantă, deoarece radicalismul capitalismului actual atrage radicalismul contestării sale, cu consecințe dintre cele mai notabile pentru echilibrul general al societății actuale.

La un al treilea nivel, o temă emergentă este cea legată de protecția mediului. Ea naște un ansamblu de problematizări de tip politic, social și juridic, cum ar fi: ce fel de exploatare a naturii este de dorit? Cine ar trebui să fie reprezentantul legal și legitim al acesteia (ONG, populație locală, stat) și cine ar trebui să aibă dreptul de a exploata mediul? De aceea, **patrimoniul** este o a treia arenă în care contradicțiile evocate se concentrează deja de mai multe decenii. Patrimoniul natural / cultural poate să devină un instrument de a regândi relația dintre om, economie, cultură și mediul înconjurător. În acest sens, am considerat oportun să ne întrebăm cum anume au abordat această problemă societățile tradiționale. Învățăturile tradiționale pot oare să fie mobilizate și valorizate într-o lume marcată de hegemonia raporturilor de piață, așa cum o demonstrează proiectele de cooperative agricole, pensiunile agroturistice și țărani brutari autonomi care azi se înmulțesc în unele părți ale Europei?

Tematica acestei sesiuni de comunicări nu s-a limitat la o zonă geografică anume, având în vedere originea participanților. Comparațiile istorice au fost binevenite, în măsura în care ele au permis o mai bună sesizare a conjuncturii actuale. De asemenea, axele de cercetare propuse nu au fost limitative și au putut fi îmbogățite cu altele, complementare. Pe scurt, conferința a fost un schimb de idei bine-venit, care a dezvăluit un potențial critic, dar constructiv, al teoriei sociale în fața realităților social-economice actuale, marcate de o criză din ce în ce mai accentuată a sistemului economic neoliberal actual. Fără a aluneca în polemici de ordin ideologic sau politic, conferința de față a inițiat un dialog interdisciplinar care se cere continuat, în speranța unei reflectări cât mai adecvate și, de ce nu, a unei posibile corijări a realității sociale actuale, la nivel european și global.

Din punctul de vedere al organizatorilor, conferința a fost un succes, atât sub aspectul diversității tematice și de abordare, cât și al concluziilor de cercetare comunicate – o parte dintre aceste rezultate vă invităm să le consultați în numărul următor (Nr. 3–4/2021) al Revistei Române de Sociologie.

*Antoine Heemeryck,
Adela Șerban*